

Nyt og Noter

Verdenskongres om uddannelsesforskning

»The international standing conference for the History of Education« afholdt sin 8. kongres i Parma fra den 3. til 6. september 1986. Knap 150 personer deltog fra 23 lande, fra øst og vest, nord og syd. Italien, Spanien og USA var stærkest repræsenteret med henholdsvis 28, 20 og 13 deltagere. Fra Danmark deltog kandidatstipendiat Ning de Coninck-Smith, Institut for dansk Skolehistorie ved DLH og undertegnede, fra samme institution.

Kongressens tema var tvunget skolegang indførelse, udvikling og udbredelse i en historisk sammenhæng. Temaet var opdelt i 6:

Debat om tvungen skolegangs indførelse, udvikling og udbredelse.

Tvungen skolegangs betydning og konsekvenser for lærere og elever.

Skolebygninger, skoleprogrammer og undervisningsmetoder efter tvungen skolegangs indførelse.

Tvungen skolegangs sociale og økonomiske betydning.

Forskning vedrørende tvungen skolegang og statistik og metode.

Tvungen skolegang, reformer og nye tendenser.

Deltagerne havde på forhånd indsendt et papir i tilknytning til et af temaerne. Papiret blev fremlagt i den gruppe der var samlet om temaet til ros og ris. Alle papirerne var samlet og trykt, – i 4 bind, som desværre først forelå ved kongressens åbning.

De mange bidrag og diskussioner gav indtryk af at forskningen i de lande der var repræsenteret var rig og forskelligartet og affødte overvejelser over hvorvidt udviklingen er typisk eller egenartet i ens eget land og hvad baggrunden herfor kan være. Og samtidig fik man lejlighed til at inddrage de metodiske og teoretiske problemer man går og vender til daglig.

Parma var smuk og den italienske sensommer dejlig. I 1987 afholdes kongressen i Ungarn i september måned.

Ellen Nørgaard

Arkitekt Hans Henning Hansens arkiv på Danmarks Pædagogiske Bibliotek

I december 1985 fik Danmarks Pædagogiske Bibliotek overdraget et arkiv af boet efter arkitekt Hans Henning Hansen.

Dette arkiv er i uddannelseshistorisk sammenhæng særdeles interessant, idet det rummer tegninger og kommentarer til en meget stor del af de byggesager, der vedrører nybyggeri og større ombygninger inden for folkeskolen i perioden 1945-1985.

Det skyldes, at arkitekt Hans Henning Hansen, der tog afgang fra Kunstakademiet i 1940, allerede i 1945 blev ansat som rådgivende arkitekt i undervisningsministeriet. Og da dette ministerium med virkning fra 1. januar 1976 oprettede Den Centrale Rådgivningstjeneste for Skolebyggeri, som fik til opgave at yde kommunale organisationer, amtsråd og kommunalbestyrelser rådgivning med hensyn

til tilrettelæggelse, udformning og gennemførelse af skolebyggeri, blev tjenesten ganske vist henlagt til ministeriets byggedirektorat, men det blev ministeriets konsulent, Hans Henning Hansen og hans tegnestue, der udøvede den tekniske rådgivning helt frem til udgangen af 1984, hvor rådgivningstjenesten blev nedlagt som led i ministeriets sparebe-
stræbelser.

Har man stiftet bekendtskab med Hans Henning Hansen gennem de mange publikationer, der inden for små ti år udkom fra rådgivningstjenesten, eller som foredragsholder i Selskabet for Dansk Skolehistorie, forelæser ved Institut for Dansk Skolehistorie eller forfatter til artikler i pædagogiske fagblade, kan man næppe være i tvivl om, at han var en erfaren mand, der som bekendt er god at gæste.

Ikke alene havde han erfaring gennem de mange skolesager, der siden 1945 passerede hans bord, men denne erfaring var suppleret med en interesse for og et arbejde med det indhold, som bygningerne skulle danne ramme om. Gennem læsning og rejser var han kendt med de pædagogiske strømninger i ind- og udland og med folkeundervisningens historiske udvikling. Hans medarbejder gennem de senere år, arkitekt Per Olsen, fortalte ved overdragelsen af arkivet, at Hans Henning Hansen gjorde meget ud af at sætte sig ind i de pædagogiske tanker, der lå bag et skolebyggeri. Og drejede det sig om ombygning af eksisterende bygninger, søgte han tilbage og prøvede, om nogle af de oprindelige ideer var bæredygtige og kunne indpasses i den nye situation.

Dette vil kunne bekræftes, når man dykker ned i det omtalte arkiv og finder kommentarerne frem.

Naturligvis drejer de sig om tekniske forskrifter, æstetiske hensyn og bygningskonstruktioner – men ikke kun det. Hensynet til den undervisning og det liv, der skal finde sted i bygningerne, er tydeligt nok et centralt

punkt også for den rådgivende arkitekt.

Det kan meget beklages, at denne institution blev sparet væk. Under kommunalreformens decentralisering stod den som et stort set gratis tilbud om råd og vejledning til de lokale myndigheder – og muliggjorde derved en central erfaringsindsamling og -formidling, uden at det gik ud over det lokale selvstyre.

Ved lukningen blev det ganske vist pointeret, at arkitekt Hans Henning Hansen og hans tegnestue fortsat ville yde rådgivning og teknisk bistand, men at det måtte ske på de lokale myndigheders bekostning. Hans Henning Hansen nåede næppe selv rigtigt at se virkningen af denne ændring, idet han døde i 1985. Hans tidligere nævnte medarbejder, arkitekt Per Olsen fører rådgivningsarbejdet videre, men anmodningerne om hjælp er sikkert dalet efter betalingsændringen.

Det var Hans Henning Hansens ønske, at arkivet skulle overdrages til Danmarks Pædagogiske Bibliotek eller Institut for Dansk Skolehistorie, som stod hans hjerte nær, for han ønskede, at oplysningerne der var samlet deri, skulle være tilgængelige ikke alene for en fortsat rådgivningsvirksomhed, men også for interesserede skolehistorikere. Heller ikke dette nåede han at realisere, men heldigvis fulgte hans arvinger og hans medarbejdere ham i dette ønske, og arkivet blev overdraget til repræsentanter for de to institutioner og anbragt på Danmarks Pædagogiske Bibliotek, hvor det er placeret i et særligt magasin. Arkivet fylder 80 reolmeter tæt pakket med arkivæsker indeholdende læg med de enkelte byggesager.

Hver æske og hvert læg er forbilledligt markeret med sagsnumre. På sagens omslag er noteret sagsforløb og bilagsindhold. Der er ligeledes noteret henvisninger til andre sagsnumre, hvis den enkelte lokalitet i denne 40 års periode har været igennem flere byggesager, hvad ganske mange har.

I et tilhørende kartotek er sagerne ordnet alfabetisk efter stednavn – skole, sogn, kommune – og et opslag der giver henvisning til

de sagsnumre, arkivet rummer om den enkelte lokalitet.

Et andet kartotek er ordnet efter arkitekternes navne.

I en accessionsprotokol, der også ligger i arkivet, er hver ny sag opført med rubrikker for dato, bygningens art, lokalitet, arkitekt m.v. Der er således mange indgange til arkivets oplysninger, der uden tvivl er en enestående kilde til studier af folkeskolens byggeprogram i perioden efter anden verdenskrig.

Materialet kan naturligvis ikke hjemlånes, men til skolehistorisk forskning kan det efter aftale med undertegnede benyttes på Dan-

marks Pædagogiske Bibliotek, Lersø Parkalle 101, 2100 København Ø. – tlf. 01 29 82 11.

Christian Glenstrup
forskningsbibliotekar, mag.art.

Hans Henning Hansen: Skolebyggeri gennem skiftende tider.

Årbog for Dansk Skolehistorie, 11. årg., 1977, s. 106-115.

Hans Henning Hansen: Central rådgivning for skolebyggeri.

Uddannelse, 9. årg., 1976, s. 612-622.

Skolemuseum i Horsens

Sammenlægning af to byskoler til én, og kommunens salg af den anden, blev den indirekte start til et skolehistorisk projekt i Horsens i 1984.

Siden 1874, hvor der i forbindelse med Danmarks Lærereforenings jubilæum blev lavet en stor udstilling på Horsens Museum, har der været gjort flere forsøg på at etablere en skolestue med tilhørende museum, uden at det dog blev til noget.

Ved salget af skolen, stod man pludselig med et overskud af gamle skolesager, som skulle opbevares. Her var endelig en mulighed for at realisere planerne om et skolemuseum og et udvalg blev nedsat. Udvalget kom til at bestå af formanden for skolekommissionen, viceskolelederen, museumsinspektøren og 3 lærere, hvoraf den ene er pensioneret.

Rammerne for det videre arbejde blev ret hurtigt fastlagt. Vi stiller mod 4-5 klasseværelser i en ældre byskole i Horsens, der vil blive brugt til »Den gamle Skolestue«, som er et historisk værksted, en skolehistorisk udstilling i 2-3 rum samt magasin og registreringsrum i det sidste. Genstandene indsamles og registreres under Horsens Museum, som garanti for

giverne. De pædagogiske aktiviteter sorterer derimod under skoleforvaltningen.

Undertegnede 2 lærere har i skoleåret 85/86 og igen i 86/87 hver fået tildelt 5 skematimer til at arbejde med etableringen. Det første år indsamledes ca. 10.000 genstande som løbende er blevet registreret af 2 langtidslidende. Skolestuen fra 1930'erne er blevet etableret, og vi har haft de første skolekasser på besøg, dels for at afprøve nogle ideer, dels for at få erfaring med elevernes oplevelse af besøget på de forskellige klassetrin. På denne baggrund arbejder vi nu med fremstilling af det undervisningsmateriale, som skal bruges ved forberedelsen og gennemførelsen af besøget. Det er tanken, at læreren selv skal kunne gennemføre undervisningen i »Den gamle Skolestue« ud fra de tilsendte materialer.

De nuværende rammer består af 3 midlertidige klasseværelser og giver derfor ikke mulighed for udstillingsvirksomhed i det omfang samlingen berettiger til. Når lokalesituationen til sin tid falder på plads, vil skolemuseet også blive åbnet for offentligheden. Der har været udvist særdeles stor interesse for projektet fra mange sider, hvilket betyder, at efteråret 1986

er tæt belagt med arrangementer i »Den gamle Skolestue« for både børn og voksne. Selv om skolestuen oprindelig var tænkt som et historisk værksted for skoleelever, har den vist sig også at have en kraftig appel til det voksne publikum, der selv har oplevet en skolegang, som havde mange lighedspunkter med 30'ernes skole.

Vi har store forventninger til, at den brede opbakning projektet har fået udmøntes i en tilsvarende good-will fra de bevilgende myn-

digheder, og vi vil i løbet af kort tid kunne skabe et skolemuseum i Horsens, som ikke kun vil have lokal interesse, men som også vil være en nyskabelse inden for kredsen af de nuværende skolemuseer med kombinationen af en arbejdende byskolestue og en skolehistorisk udstilling.

Jens Houmann og Niels Kolind

Projektets kontaktadresse er: Niels Kolind, Juvelvej 52, 8700 Horsens

Dansk Friskoleforening holder jubilæum

Dansk Friskoleforening fejrer i år sit hundredeårs jubilæum, idet foreningen blev stiftet den 16. november 1886 i Fredericia. I den anledning udsender foreningen to publikationer: Artikelsamlingen **Fri Skole – en levende tradition** med bidrag af Eva Auken, Margaretha Balle-Petersen, Hanne Engberg, Eilif Frank, Ejvind Larsen, Aksel Nielsen, Vilhelm Niel-

sen, Gunhild Nissen, Vagn Skovgaard-Petersen og Niels Thomsen samt **Friskolelæreres Livsvilkår. 26 breve fra 1881**. Bearbejdet og kommenteret af Dorte Thirslund.

Begge bøger, der vil blive anmeldt i årbogens 1987-udgave, forhandles af Dansk Friskoleforening, Prices Havevej 11, 5600 Fåborg.

S.E.

Forskning vedrørende ungdomskultur

Den kreds, der står bag udgivelsen af forskningsårbogen *Ungdomskultur*, – se anmeldelsen – er stærkt interesserede i at formidle forskningsresultater fra feltet. Man kan skrive

til **Initiativgruppen vedrørende ungdomskulturforskning, Kriminalistisk Institut, Sankt Peders Stræde 19, 1453 København K.** og ringe på tlf. **01 15 21 66 lokal 444**

Faste medarbejdere ved Institut for dansk Skolehistorie, maj 1986. Fra venstre ses lektor Ellen Nørgaard, professor Vagn Skovgaard-Petersen, lektor Ingrid Markussen og assistent Kirsten Rohde.

Institut for dansk skolehistorie

Undervisning og eksamen i disciplinen den danske skoles historiske udvikling og aktuelle situation (kandidatstudiernes 2. del) har i det forløbne år været varetaget af **Søren Ehlers** og **Ellen Nørgaard**. **Lejf Degnbøl** og **Vagn Skovgaard-Petersen** har stået for kursusundervisning i emnet undervisningsplaner, og **Søren Ehlers** har – sammen med **Helge Gamrath** fra Historisk Institut – undervist på kursus om skolehistorie og socialhistorie som lokalhistorie.

Ingrid Markussen har fra 1.8.1985 haft et etårigt stipendium fra Humanistisk Forskningsråd til studier i befolkningens skrivedygtighed i 17-1800-tallet. Som forskningsrådsstipendiat har Instituttet haft tilknyttet **Peter Berliner**, der gennem projektet Skole i Grønland og den tredje Verden forsøger at forklare udviklingsproblemer i den grønlandske skole i dag. Som et foreløbigt resultat foreligger afhandlingen Skole og udvikling.

Medarbejderne – såvel de fastansatte som de tilknyttede stipendiater – har i årets løb skrevet artikler inden for deres særlige studieområder. Som et større arbejde til undervisningsbrug foreligger nu trykt *Skole i Danmark 1500 til 1980erne* (Systime). Det er et historisk kildehæfte med mange tekster og billeder samt en fyldig indledning på 75 sider, skrevet af **Harry Haue**, **Ellen Nørgaard**, **Johnny Thiedecke** og **Vagn Skovgaard-Petersen**.

Takket være hjælp fra amtskonsulenterne for folkeskolen er foretaget en undersøgelse af, hvilke af de fungerende folkeskolebygninger der er de ældste. Endnu mangler enkelte oplysninger.

Instituttet er ved undertegnede repræsenteret i det udvalg, der skal stille forslag om fremtiden for de skolehistoriske museums-samlinger i Danmarks pædagogiske Bibliotek.

August 1986

Vagn Skovgaard-Petersen

Selskabet for dansk skolehistorie

Årsmødet blev 9. november 1985 holdt på Herlufsholm. Stedets historie blev fortalt af rektor **Gert Olsen**, der også foreviste kirke og skole. Rundgangen sluttede med modtagelse i forstanderboligen, hvor forstander, **kammerherre Aage Wolff-Sneedorff og frue** var værter for et stortartet traktement.

Ved generalforsamlingen blev til styrelsen genvalgt **Eilif Frank, Svend Arne Jensen, Erik Nørr og Vagn Skovgaard-Petersen**. Styrelsen konstituerede sig derefter med **Robert Hellner** som kasserer, **Vagn Hansen** som sekretær, **Viggo Witt-Hansen** som næstformand og undertegnede som formand. **Søren Ehlers** blev valgt som redaktør af årbogen 1986.

Selskabet har i årets løb udsendt Uddannelseshistorie 1985, – heri blandt andet et interview med tidligere undervisningsminister **K. Helveg Petersen**, en artikel om danskfagets historie i folkeskolen af **Flemming Conrad** og en artikel af **Lejf Degnbol** om folkeskolens undervisningsplaner.

En stor opgave er blevet løst med færdiggørelsen af filmen Den danske landsbyskole, som Selskabet kunne præsentere ved en reception i Den fynske Landsby den 3. juni i år. Filmen er en bearbejdning af den stumfilm af samme navn, der i 1950 blev fremstillet af skolecentralen for Odense og Assens amter. Der er nu indlagt tale, filmen er forkortet til en lille halv times varighed, der er udarbejdet en folder med supplerende oplysninger. Filmen distribueres af Statens Filmcentral, den er produceret af Orion Film. Det forberedende arbejde er udført af et udvalg, hvis medlemmer var **Viggo Land, Frans Bay, Jens Th. Uldall, Jørgen Sønderhousen, Robert Hellner, Ebbe Larsen** og undertegnede. Til fremstillingen har Selskabet modtaget fondsstøtte.

I en henvendelse til undervisningsministeren i efteråret 1985 bad Selskabet om, at der måtte blive stillet en særlig bevilling til rådighed for Danmarks pædagogiske Bibliotek til konservering og ajourføring af de skolehistoriske samlinger, der findes i biblioteket. I skrivende stund er der nedsat et udvalg, hvori bl.a. DpB, Lærerhøjskolen og Selskabet er repræsenteret. Opgaven er at stille forslag om de nævnte samlingers fremtid.

Selskabet har efter ansøgning modtaget 12000 kr. af Gymnasieskolernes Lærerforening til udgivelse af en registratur over gymnasiearkiver inden for det sjællandske landsarkivs område. Arkivar **Erik Nørr** vil forestå udgivelsen.

Til orientering for Selskabets medlemmer udsendte styrelsen et nyhedsbrev i maj i år.

August 1986

Vagn Skovgaard-Petersen